

THREE LIONS/GETTY IMAGES

Stefan Zweig preparant un text amb la seva dona Elizabeth l'any 1940

“L’últim any he començat a llegir biografies. Hi ha moments en què necessites referents i en què pot anar bé nodrir-te de les vides d’altres persones per observar la teva”

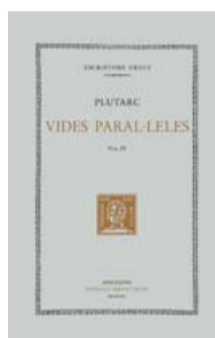
A. BRENDEMÜHL

Biografia d’un breu article sobre biografia

AQUEST ARTICLE SOBRE EL GÈNERE DE LA biografia va ser concebut un capvespre violeta a la platja de la Mar Bella, i va néixer tot just la setmana passada al portàtil que l’autor li va robar al seu fill, en unes poques hores en què va aprofitar que ell jugava a construir amb Lego els escenaris de Freddy’s Fazbear’s Pizza. Des dels seus primers minuts de vida, aquest article va ser fill del gust de l’autor per les prolives biografies que va escriure a la primera meitat del segle XX Stefan Zweig sobre Maria Antonieta, Balzac, Nietzsche, Händel..., i que ell considera un cim del gènere perquè combinen una amplíssima mirada culta sobre el context social i polític del personatge amb un descens fins als detalls més trivials de les seves vides. Aquesta tensió entre projectar una antropologia dins d’una teoria social i alhora apuntar documentadament fins la més baixa de les tafaneries és l’ànima del gènere des del seu primer alè de vida.

No van ser gens fàcils, els primers moments de vida d’aquest text. Va haver de superar els vicis pedants i acadèmics del seu autor, decidit a no entendre els seus desitjos d’emancipació i a citar, en canvi, des de la primera línia, les *Vides paral·leles* de Plutarc i *Els 12 cèsars* de Suetoni, els antecedents de la tradició grecollatina de la biografia. En aquells dies grisos el seu exordi –primer paràgraf de tot text– era anèmic i impostat: “La biografia és un dels recorreguts més presents en els més de dos mil anys de literatura a Occident perquè ens permet preguntar-nos, i potser obtenir alguna certesa, sobre qui som; i, sobretot, convèncer-nos que hem viscut i que la vida viscuda ha tingut un sentit”. Això no cal dir que va afectar-ne seriosament la salut; van ser dies de confusió, en què s’emmirallava en altres biografies que l’envoltaven, les àgils i inflades biografies viquipediques o les falses vanitats de les solapes dels llibres. Després que en el segon paràgraf aparegués aquesta cita, “La biografia és una forma de mirall, un gènere realista i, per tant, modern, i és per això que no va rebre la consideració de ser un gènere pròpiament literari ni canònic durant segles...”, li van prescriure un viatge a València que, a causa de diverses peripècies, va resultar d’allò més revelador.

A València va conèixer la vida de Francisco de Holanda, un pintor espanyol que al segle XVI se’n va a Roma a veure com Michelangelo pinta la Capella Sixtina i n’escriu un text que és mig llibre de viatges, mig tractat de pintura, però sobretot és una trobada amb una gran personalitat, de la qual ens ho explica tot: com parla, com vesteix, com treballa. Ja estem més enllà de l’exemplaritat filosòfica de les *Confessions de sant Agustí*. I la passió viatgera encara dilatarà més el catàleg dels gèneres documentals. En pocs segles veurem les trobades de James Boswell amb Voltaire i Rousseau, així com la seva magna biografia del Dr. Johnson. Aquest és sens dubte un punt cinglant de la història del gènere, i aquest petit article biogràfic en pren consciència, ja que el crític que va esdevenir sense discussió el constructor del canó literari *highbrow* protagonitzava una biografia (*Vida del Dr. Johnson*) que va passar a ser d’obligada lectura. També el treball d’Eckermann amb Goethe va ajudar a esta-

ROGER P. GIRONÉS

RETALLS DE VIDA

Últimament Àlex Brendemühl s’ha deixat seduir per la literatura memorialista. “Hi ha moments en què potser t’has de nodrir de referents i de vides concretes d’altres persones per observar la teva”, ens ha confessat. Com tants altres, s’ha sorprès amb la molt elogiada autobiografia de l’extenista Andre Agassi, *Open* (Duomo), on deixa anar que odiava el tenis, literalment. Per fer memòria, l’excampió es va aliar amb un coautor de solvència contrastada, el periodista guanyador del Pulitzer J.R. Moehringer, que poc abans havia debutat en la ficció amb la novel·la autobiogràfica *El bar de las grandes esperanzas* (Duomo), un altre fenomen crític i de vendes rellançat arran de l’impacte de les memòries d’Agassi. Però, esclar, Brendemühl té tirada cap a les vides d’actors. Els records d’interprets com Michel Piccoli, Gene Wilder o Richard Burton –“M’agraden les interpretacions clàssiques, d’altres èpoques, m’hi identifico”– han despertat la seva curiositat. Per cert que no gaire lluny d’on viu Àlex Brendemühl, a la plaça de la Vila de Gràcia de Barcelona, hi ha la llibreria La Memòria, un oasi ple d’històries amb història. Xavier Cortès i Mireia Gispert van tenir la gosadia de posar en marxa fa poc més de dos anys aquest projecte que desafia els temps que corren.

blir el to i els recorreguts de la biografia, d’una manera similar a com, ja a començaments del segle XX, Gustav Janouch va fer amb Kafka. En tots tres casos, Boswell al XVIII, Eckermann a començaments del XIX i Janouch a començaments del XX, la proximitat del geni resplendia encara més en la humilitat de les anècdotes quotidianes.

El text creix ara fort i segur. Coneix els seus avantpassats i n’està orgullós. La manera com el romanticisme dota la biografia de profunditat psicològica i d’amenitat; els grans noms d’aquell període, inevitablement francesos, a cavall del XVIII i el XIX, com *Les memòries d’ultraintomba* de Chateaubriand, les del duc de Saint-Simon, les d’Alfred de Musset. El nostre protagonista s’hi relaciona, tot i que no pot evitar les males influències, com les insolents *Entrevistes breves con homes repulsivos* de David Foster Wallace, que no hi pinten res, aquí. Finalment, arriba al realisme i el positivisme, que converteixen la biografia en una disciplina gairebé històrica, farcida de dades, correspondència, entrevistes enregistrades i documents del registre civil i mercantil. Dins del text creix la idea que sota la pell de la realitat hi bateguen els motius que ens expliquen el perquè de les coses... i que si sabem interrogar de forma adequada les manifestacions més quotidianes del caràcter de les grans personalitats, entendrem de quina pasta estan realment fets. El text està ara ple de parèntesis i guions, de polisíndetons i de períodes llargs amb puntuacions complexes. Hi surten denominacions de tècnica narrativa complexes: el detall anagnorític (aquell aparentment fútil però que visualitza les contradiccions del personatge), la prosopografia (retrat físic), l’etopeia (retrat moral). El text es fa gran. És ara seriós, un pèl àrid. Ha perdut molts lectors –mai en va tenir gaires– i arriba a poc a poc a la seva fi.

Molts, però, diuen que encara no ha mort del tot, i que viu, vés a saber fins quan, dins teu i meu, en el nostre arbitrari record. ■

per David Vidal

Plutarc